

*Заславська Н. В., к.е.н., доц. Ніколаєв Ю. О.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ УКРАЇНИ

Проведене економетричне дослідження доводить важливість проведення певних заходів макроекономічної політики задля отримання максимальних переваг від міжнародної торгівлі, виходячи із емпірично визначених механізмів впливу торгівлі на економічне зростання України.

На нашу думку, з двох стратегій на зовнішньому ринку – імпортозаміщуючої та експортоорієнтованої – Україні на сучасному етапі розвитку все ж варто обирати експортоорієнтовану. Імпортозаміщуюча орієнтація буде неефективною та лише консервуватиме відчутну відсталість України від провідних країн світу. Це твердження приймемо як аксіому.

Аналіз розпочнемо із дослідження експортної структури. Неспроможність постачати на світові ринки на даному етапі нічого, окрім продукції металургії, хімічної промисловості та сільського господарства – це головна причина низького рівня доходів населення [1]. Саме з металургією пов'язані всі зовнішньоторговельні проблеми України, оскільки зовнішній попит на товари цього сектора визначає траєкторію розвитку країни кожного року, враховуючи левову частку металургійної галузі в надходженнях до бюджету [2].

Ключова залежність України від цін на сталь та залізо – найбільша проблема економіки. За статистичними даними Лондонської біржі металів, світові ціни на сталь за період від грудня 2013 року до січня 2019 року змінювалися у діапазоні від близько 100 до 700 дол. США за тонну металу, досягли найнижчої межі влітку 2017 року. Діапазон цін у період з 2013 року до 2016 року мав меншу амплітуду – близько 400–600 дол. США за тонну. Станом на січень 2019 року висхідна тенденція зберігається [3]. Якщо не буде змінено структуру експортного сектора, можливість розвитку економічної кризи є дуже високою. Шок умов торгівлі внаслідок мінливості цін на сталь є істотною передумовою макроекономічної волатильності, яка може вплинути на економіку через різні канали. Маються на увазі наступні канали впливу:

1) Платіжний баланс. У традиційній теорії шок умов торгівлі, зокрема їхнє суттєве погіршення, знижує реальний дохід та валютні резерви, що, за умови незмінного обсягу інвестицій, означає погіршення рахунку поточних операцій. З іншого боку, якщо тенденція на зовнішніх ринках є довготривалою, населення та фірми, найімовірніше, зменшать рівень споживання та інвестицій, що, своєю чергою, покращить рахунок поточних операцій.

2) Виробництво. Нижчі експортні доходи (через нестійкість попиту і/чи несприятливу кон'юнктуру) зменшують економічні стимули для виробників з усіма супутніми наслідками. З іншого боку, сприятлива кон'юнктура матиме протилежний ефект, який, однак, буде короткотерміновим.

3) Інфляція. Нижчі ціни на сталь за плаваючого валютного курсу (який в Україні офіційно запровадили наприкінці 2014 року) спричиняє номінальне знецінення, що за ланцюговою реакцією піднімає ціни на імпорт та активізує інфляційні імпульси.

4) Валютний курс. Різде погіршення торговельного балансу внаслідок несприятливої кон'юнктури та спровоковане цим зменшення офіційних резервів потенційно може негативно позначитись на курсі гривні.

Такі наслідки стосуються не лише експорту сталі чи заліза, а будь-яких сировинних товарів, які експортує Україна. Відповідно, лише якісна експортна диверсифікація буде вирішенням цієї проблеми. Проте це довготривалий та поступовий процес. У середньотерміновій перспективі ефективним може бути проведення контрациклічної фіскальної політики: експансійної – за низьких цін, рестрикційної – за надвисоких. Короткотерміновим вирішенням можна вважати застосування механізму хеджування цінних ризиків, як, наприклад, купівля чи продаж ф'ючерсів.

Про негативні наслідки високої залежності економіки України від зовнішніх умов йдеться у праці Ю. Біленка, О. Білоган [4], в якій проаналізовано структуру експорту країн на прикладі Чехії, Угорщини, Словаччини, Польщі та України та визначено експортоорієнтовані галузі. Результатом дослідження було встановлення домінування у експортному сегменті України галузей обробної промисловості, що відрізняє Україну від інших країн Центрально-Східної Європи, в яких здебільшого ключовими товарами експорту є продукція машинобудування. За таких умов автори пропонують перехід до плаваючого валютного курсу, який дасть поштовх до розвитку технологічності галузей, оскільки існуюча структура експорту вимагає від уряду постійної підтримки

шляхом вимушеного заниження курсу національної валюти [4, с. 281]. Ми погоджуємось з думкою, що фіксований валютний курс, який у теперішній час уже замінено на плаваючий, штучно підтримував конкурентоспроможність тих українських товарів, продаж яких за кордоном істотно залежить від світової кон'юнктури. Запровадження ж плаваючого курсу дасть змогу виявити істинні конкурентні переваги України і диверсифікувати експорт відповідно до цього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Товарна структура зовнішньої торгівлі / Державний комітет статистики України. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Merchandise trade matrix – product groups, exports in thousands of dollars, annual, 2000-2018. / UNCTAD. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24739>.
3. Historical price graph for steel 2019. / London Metal Exchange. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.lme.com/metals/steel-billet/>.
4. Біленко Ю. Ефект Балаша–Самуельсона у зовнішній торгівлі країн Центрально-Східної Європи / Ю. Біленко, О. Білоган // Вісник Хмельницького національного університету. – 2018. – Вип. 1. – Т. 2. – С. 277 – 282.